

Türkiye Eğitim Dergisi

(2023) Cilt 8, Sayı 1, s. 133-158

Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Üst Düzey Düşünme Becerileri Bağlamında İncelenmesi

Bünyamin SARIKAYA¹

Emrah YAYAN²

Ayşe Ebrar YAMAÇ³

Özet

Bu çalışmada temel amaç, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine uygunluğu bakımından incelenmesidir. Temel amaç bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler eleştirel, yaratıcı, yansıtıcı düşünme ve problem çözme üst düzey düşünme becerileri ekseninde incelenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesine göre toplanan veriler betimsel analize göre değerlendirilmiştir. Çalışmada inceleme materyalleri olarak 5. ve 6. sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitapları seçkisiz atama yöntemine göre seçilmiştir. Alanyazına bakıldığında 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının mevcut konu bağlamında incelendiği görülmüştür. Bu sebeple 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Böylece ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin bütüncül bir açıdan değerlendirilmesi sağlanmıştır. İhtiyaç duyulan her aşamada uzman görüşüne başvurulmuş, üst düzey düşünme becerilerine uygun olduğu düşünülen etkinlik örnekleri de verilmiştir. Çalışma sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 243 etkinlik bulunduğu ve bu etkinliklerin yarısından fazlasının herhangi bir üst düzey düşünme becerisine hitap etmediği, 6. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplam 212 etkinlik bulunduğu ve bu ders kitabındaki etkinliklerin de yine yarısından fazlasının herhangi bir üst düzey düşünme becerisine hitap etmediği tespit edilmiştir. Her iki ders kitabında da üst düzey düşünme becerilerinden en fazla eleştirel düşünme becerisine hitap eden etkinlik bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Etkinlik
Üst düzey düşünme
Türkçe ders kitabı

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 31.05.2023

Kabul Tarihi: 16.06.2023

Elektronik Yayın Tarihi: 26.06.2023

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1307757

¹ Doç. Dr.-Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8393-7127

² Yüksek Lisans Öğrencisi, emrahayan12@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7976-0058

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, aysebrary@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6590-4479

Analysis of the Activities in Turkish Textbooks in the Context of Higher Level Thinking Skills

Abstract

The main purpose of this study is to analyse the activities in Turkish textbooks in terms of their suitability for higher order thinking skills. In the context of the main purpose, the activities in Turkish textbooks were analysed on the axis of critical, creative, reflective thinking and problem solving higher order thinking skills. The data collected according to document analysis, one of the qualitative research designs, were evaluated according to descriptive analysis. Turkish textbooks prepared for 5th and 6th grades were selected as the examination materials in the study according to the random assignment method. Since 7th and 8th grade Turkish textbooks have been examined in the context of this subject in other studies, the activities in these two textbooks were not analysed. Thus, a holistic evaluation of the activities in secondary school Turkish textbooks was provided. Expert opinion was consulted at every stage when needed, and examples of activities that were thought to be suitable for higher-order thinking skills were also given. As a result of the study, it was determined that there were a total of 243 activities in the 5th grade Turkish textbook and more than half of these activities did not address any higher order thinking skills, while there were a total of 212 activities in the 6th grade Turkish textbook and more than half of the activities in this textbook did not address any higher order thinking skills. In both textbooks, it was determined that there were activities that addressed critical thinking skills the most among higher order thinking skills.

Keywords

Activity
Higher level thinking
Turkish textbook.

About Article

Sending Date: 31.05.2023
Acceptance Date: 16.06.2023
Electronic Issue Date: 26.06.2023

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1307757

GİRİŞ

Düşünme, insanoğlunun evrendeki konumunu ve onun diğer canlılardan farklılığını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. TDK Güncel Türkçe Sözlük'te düşünme; "duyum ve izlenimlerden, tasarımlardan ayrı olarak aklın bağımsız ve kendine özgü durumu; karşılaştırmalar yapma, ayırma, birleştirme, bağlantıları ve biçimleri kavrama yetisi" (<http://tdk.gov.tr>) olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda düşünme; "hatırlama, zihinsel faaliyetleri etkinleştirme ve işe koyma, akıl yürütme, problem çözme ve eleştiriye yönelik zihinsel aktif süreçler şeklinde ifade edilebilir" (Ünveren Kapanadze, 2019). Bir disiplin olarak düşünme; bilgiyi işleme, kavramsallaştırma, uygulamaya dökme, analiz etme, sentezleme ve değerlendirme basamaklarından oluşur.

Düşünme becerisi; insanların hayatlarında karşılaştığı olaylarda, bu olaylar içerisindeki problemlerde ve söz konusu problemlerin çözümünde, zihinsel bir süreç olarak faaliyet gösterir. Düşünme kavramının bir diğer basamağı da üst düzey düşünme

becerisidir. Üst düzey düşünme; bilgiyi kullanmak, karşılaşılan yeni problemleri çözmek, açıklamak, bileştirme ve ayrıştırma yapmak, genelleme yapmak, hipotezler geliştirmek ve bu neticede bilimsel yöntem becerilerini kullanmak olarak da tanımlanabilir (Üstünlüoğlu, 2006). Alan yazınında üst düzey düşünme becerileri ile ilgili birçok araştırma yapılmış, bu araştırmalar farklı şekillerde tasnif edilmiştir. Farklı problem türleri, farklı düşünme faaliyetlerini de beraberinde getirir. Her biri farklı bir problemin çözümünde etkili olan ve problem durumuna göre şekillenen düşünme biçimlerinden bazıları; eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, metabilşsel (üstbilşsel) düşünme, lateral (yanal) düşünme ve analitik düşünme olarak sıralanabilir. Bu çalışmada elde edilen bulgular; eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme beceri bağlamında oluşturulmuş ve ele alınmıştır. Düşünme her insan için doğal ve beklenen bir durumken eleştirel düşünme temelinde sorgulamayı, değerlendirmeyi, yorum yapma ve karar verme becerilerini de barındıran, düşünceyi geliştirmek amacıyla ortaya koyulan inceleme ve değerlendirme sanatı olarak kabul edilir (Güneş, 2012). Bir diğer tanımla eleştirel düşünme; verileri ayrıştırma, düşünceleri ifade etme ve bir araya getirme, üretilen düşünceleri savunma, kıyaslama, çıkarımlarda bulunma, ortaya konan tartışmaları değerlendirme ve problem çözme gibi zihinsel faaliyetler sürecidir (Chance, 1986). Bu tanımlardan hareketle eleştirel düşünme becerisine sahip olan bir bireyin bilgiye duyarlı, sorgulayıcı ve yorumlayıcı bir bakışla yaklaşması beklenmektedir. Dewey'e (1933) göre öğrencilerin okulda öğrendiklerini yaşama yansıtmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Yansıtıcı düşünme; pratikten teoriye, teoriden pratiğe giden dönüşümlü bir süreçtir (Rodgers, 2002). Bu süreçte deneyimin ortaya koyduğu anlam ve bu anlamın sahip olduğu önem dikkate alınmakta, öğrenme ve öğretme sürecinde yöntem ve düzeye dair olumlu ve olumsuz hususlar belirlenmektedir (Ergüven, 2011; Ünver, 2003). Yeni bir düşüncenin ortaya koyulmasında hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve değerlendirme olmak üzere dört temel aşamanın izlendiği süreç olarak ifade edilen yaratıcı düşünmede, sorunlara özgün çözümler sunulmakta ve yeni fikirler ortaya koyulmaktadır. Aydınlanma ve değerlendirme basamakları temelinde eleştirel düşünmeyi de gerektirmektedir (Güneş, 2012). Yaratıcı düşünmenin temelini canlı ve üretken bir süreç oluştururken bu süreçte bireye özgürlük de aşılanmaya çalışılmaktadır (Yenilmez ve Yolcu, 2007). Günlük hayatta insan pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunların bazıları önemsiz, çözümleri bulunan ve basit bir yapıya sahipken bazıları ise daha önemli, çözümsüz ve karmaşık bir yapıya sahiptir (Çekici, 2009). İnsanda bulunan doğal eğilimle bu gibi durumlar problem olarak kabul edilmekte ve birey bir çözüm arayışına girmektedir. Üst düzey düşünme becerilerinden biri olarak kabul edilen problem çözme becerisi ise problemin tespit edilmesi ile başlayan bilgi toplama, tahminde bulunma, çözüm önerileri geliştirme ve bu çözümleri sına, bulunan çözümü değerlendirme ve genelleştirme gibi aşamalı bir süreci gerektirmektedir (Söylemez, 2018). Çözüm bulma sırasında yaratıcı düşünme becerisinden de faydalanılmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine uygunluğu bağlamında ele alındığı çalışma sayısı sınırlıdır. Çalışmanın bu bağlamda alana önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın temel amacı Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerileri bağlamında ele alınmasıdır. Bu temel amaç bağlamında şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı nasıldır?

2. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Merriam (2018) bütün nitel araştırmaların anlam kavramının inşa edilmesiyle ilgili olduğunu, temel nitel araştırmanın ise bu anlamları açığa çıkarıp yorumladığını belirtmektedir. Çalışma Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesini amaçlamaktadır.

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Çalışmada inceleme materyalleri olarak Anıttepe Yayıncılık tarafından 5. sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitabı ve Ata Yayıncılık tarafından 6. sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitabı seçkisiz atama yöntemine göre seçilmiştir. İnceleme materyallerine ait bilgiler kaynakça kısmında da verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, "hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek ya da değerlendirmek için sistematik bir işlemdir" (Bowen, 2009). Doküman incelemesi sonucunda ortaya çıkan veriler ise betimsel analizle çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda çalışmada zorunlu okuma metinlerinde yer alan etkinlikler üst düzey düşünme becerileri bağlamında ele alınmıştır. 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki herhangi bir temanın metinlerindeki etkinlikler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı ele alınmış ve daha sonra araştırmacılar bir araya gelip ortak değerlendirmelerini yapmışlardır. Bir sonraki aşamada bu ortak değerlendirmeler konunun alan uzmanlarına sunulmuştur. Verilerin analizi sürecinde ihtiyaç duyulan her aşamada Türkçe eğitiminden 2 ve bu konuda çalışma yapmış eğitim bilimleri alanından 1 uzmana danışılmıştır. Analiz sonucunda bazı etkinliklerin herhangi bir üst düzey düşünme becerisine uymadığı bazı etkinliklerin ise birden fazla üst düzey düşünme becerisine uyduğu görülmüştür. Çalışmada bulgular da bu bağlamda sunulmuştur.

BULGULAR

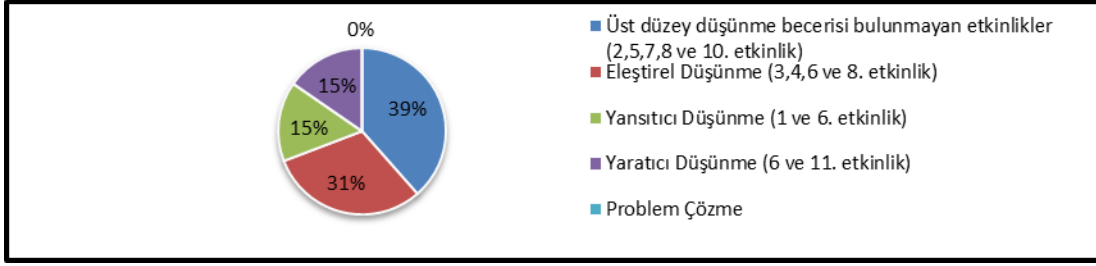
Bu bölümde bulgular çalışmada belirlenmiş olan alt amaçlar bağlamında verilmiştir.

1. Alt Amaca Yönelik Bulgular (5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Göre Dağılımı)

1. TEMA: BİREY VE TOPLUM

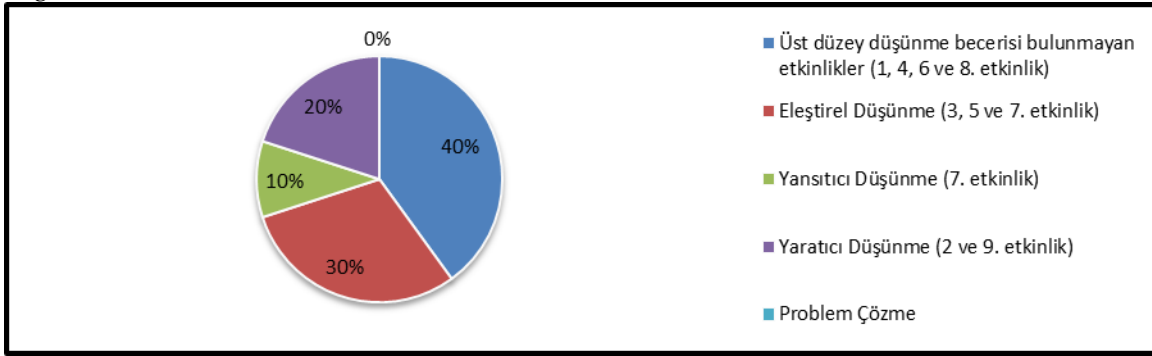
5. sınıf Türkçe ders kitabının "Birey ve Toplum" isimli birinci temasında "Memleket İsterim", "Hoşça Kalın, Güle Güle", "Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir" isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

Grafik 1. "Memleket İsterim" metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

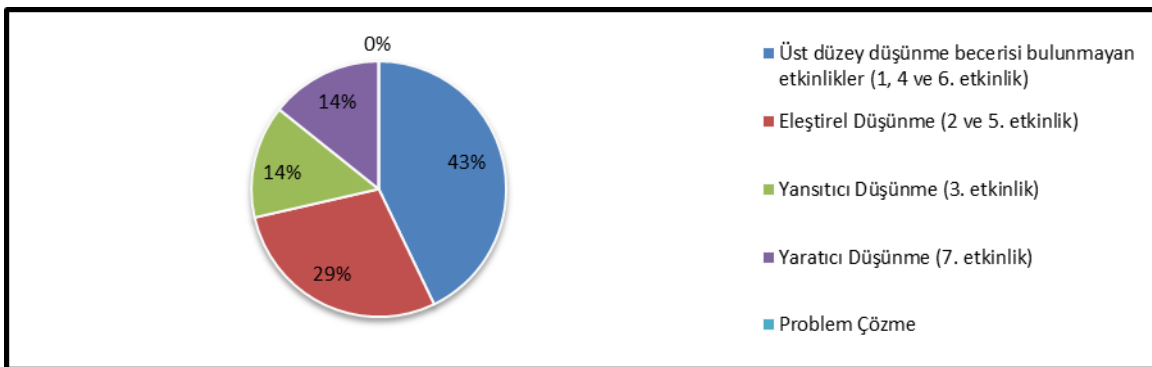
Grafik 1 incelendiğinde “Memleket İsterim” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeye 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 2.“Hoşça Kalın, Güle Güle” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde “Hoşça Kalın, Güle Güle” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 3. “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

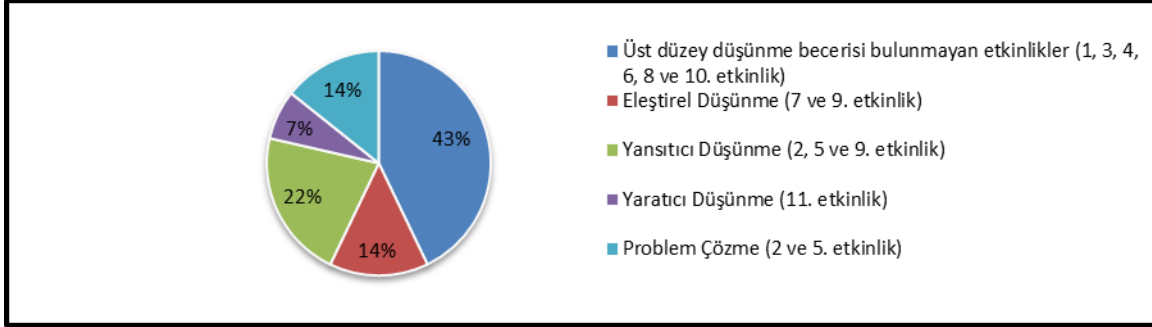

Grafik 3 incelendiğinde “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” metninde 7 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 2, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

2.TEMA: MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK

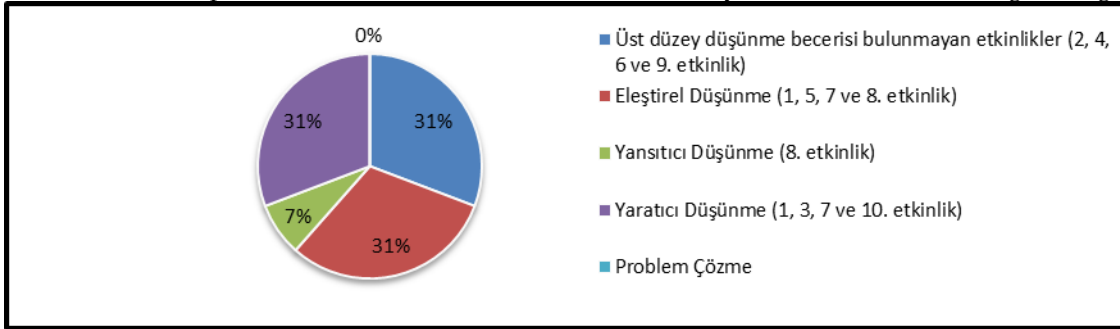
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Milli Mücadele ve Atatürk” isimli ikinci temasında “Mustafa Kemal’in Kağnısı”, “Dumlupınar Savaşı”, “6 Mart 1915 Gecesi” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 4. “Mustafa Kemal’in Kağnısı” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

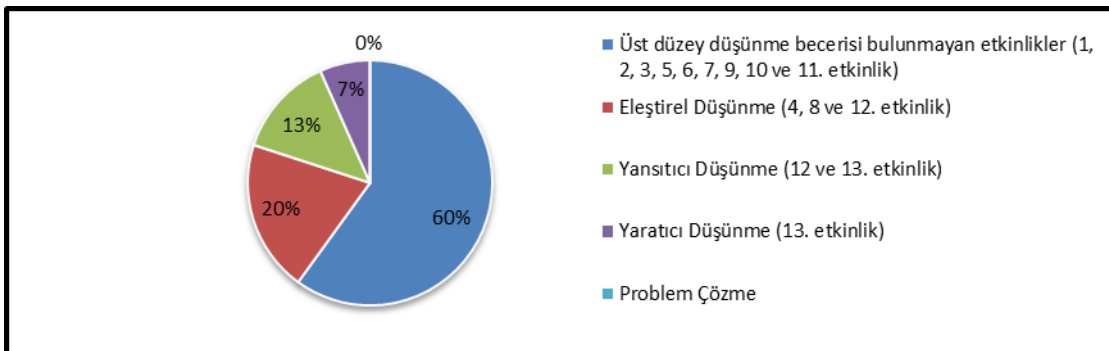
Grafik 4 incelendiğinde “Mustafa Kemal’in Kağnısı” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yansıtıcı düşünmeye 3, eleştirel düşünme ve problem çözmeye 2, yaratıcı düşünmeye ise 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 5. “Dumlupınar Savaşı” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 5 incelendiğinde “Dumlupınar Savaşı” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ile yaratıcı düşünmeye 4, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 6. “6 Mart 1915 Gecesi” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

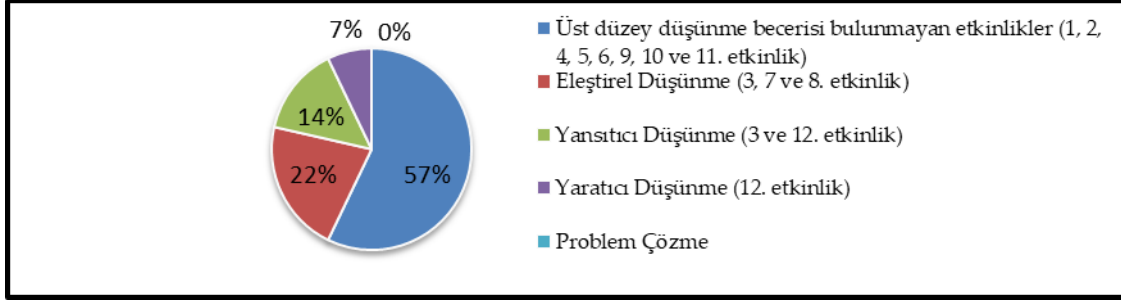
Grafik 6 incelendiğinde “6 Mart 1915 Gecesi” metninde 13 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, yaratıcı düşünmeye 1 etkinlikte

yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 9 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

3. TEMA: DOĞA VE EVREN

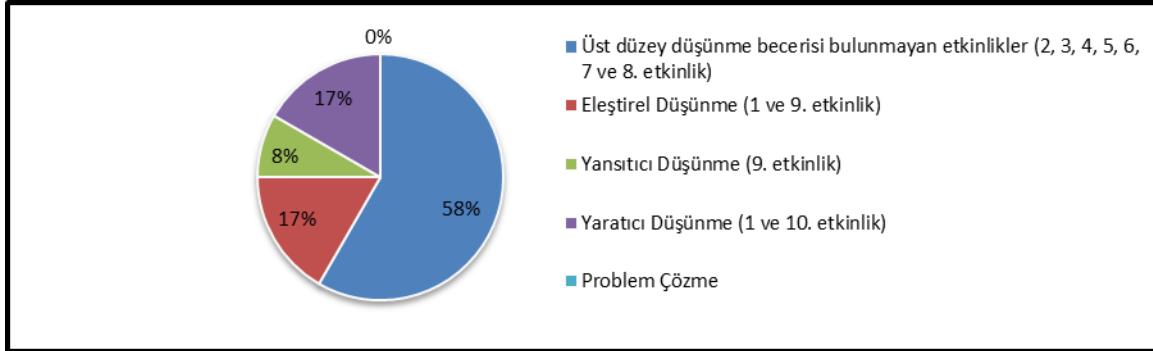
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Doğa ve Evren” isimli üçüncü temasında “Bu Nehir Bizim”, “Okland Adası”, “Deprem” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 7. “Bu Nehir Bizim” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

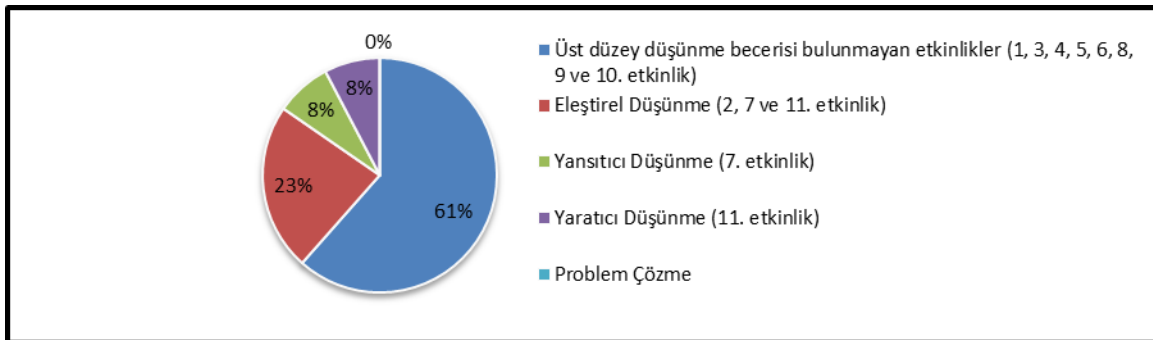
Grafik 7 incelendiğinde “Bu Nehir Bizim” metninde 12 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, yaratıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 8 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 8. “Okland Adası” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 8 incelendiğinde “Okland Adası” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ile yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 7 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 9. “Deprem” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

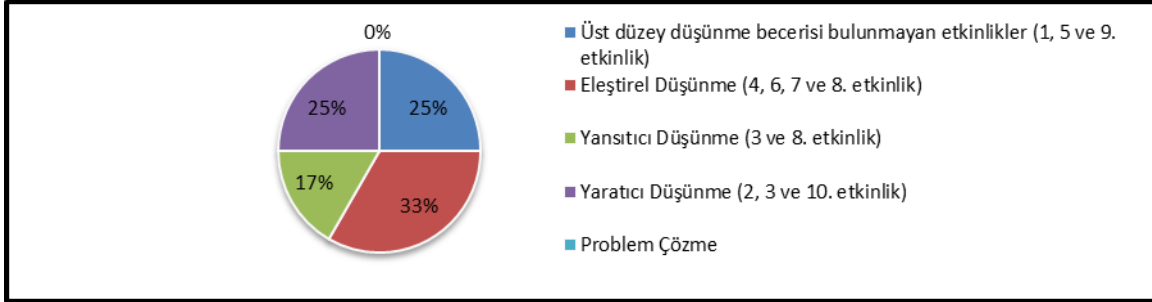

Grafik 9 incelendiğinde “Deprem” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 8 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

4. TEMA: MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ

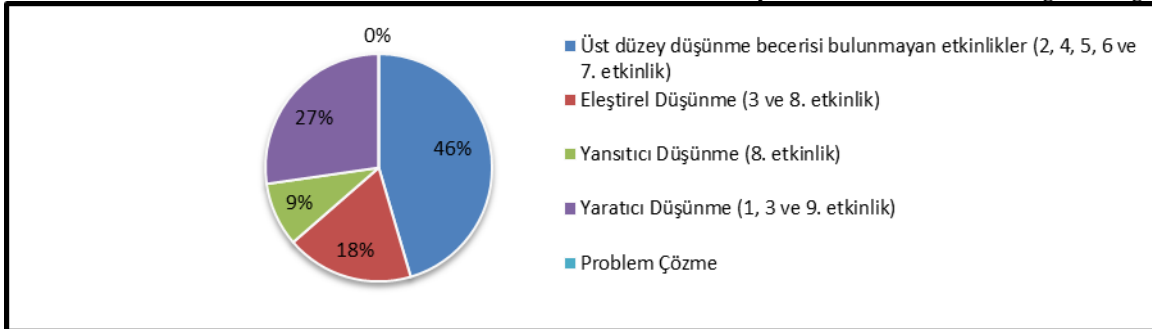
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Milli Kültürümüz” isimli dördüncü temasında “Kilim”, “Vatan Yahut Silistre”, “Boğaç Han” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 10. “Kilim” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 10 incelendiğinde “Kilim” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yaratıcı düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 11. “Vatan Yahut Silistre” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 11 incelendiğinde “Vatan Yahut Silistre” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 3, eleştirel düşünmeye 2, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 12. “Boğaç Han” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

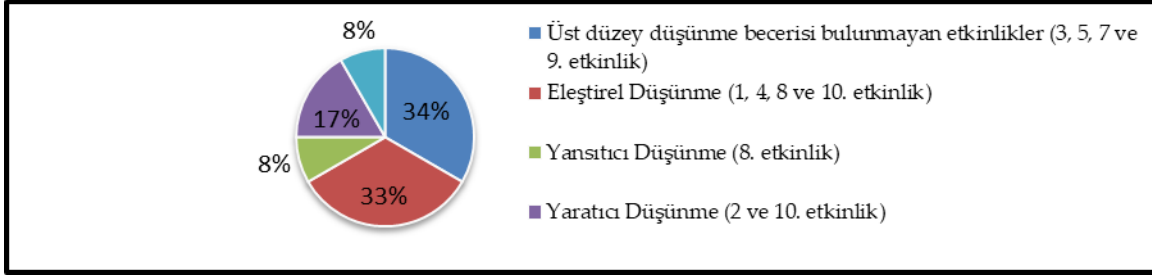

Grafik 12 incelendiğinde “Boğaç Han” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 4, eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

5. TEMA: VATANDAŞLIK

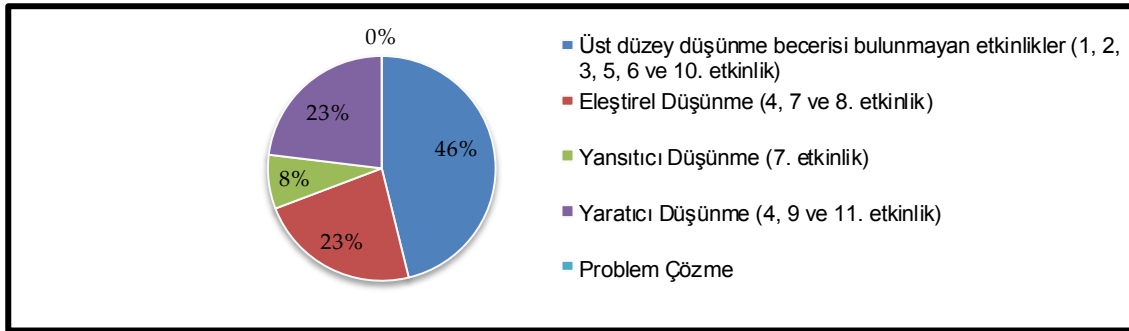
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Vatandaşlık” isimli beşinci temasında “Çocuk Bahçesindeki Bekçi”, “Bilinçli Tüketici”, “Özgürlük” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

Grafik 13. “Çocuk Bahçesindeki Bekçi” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

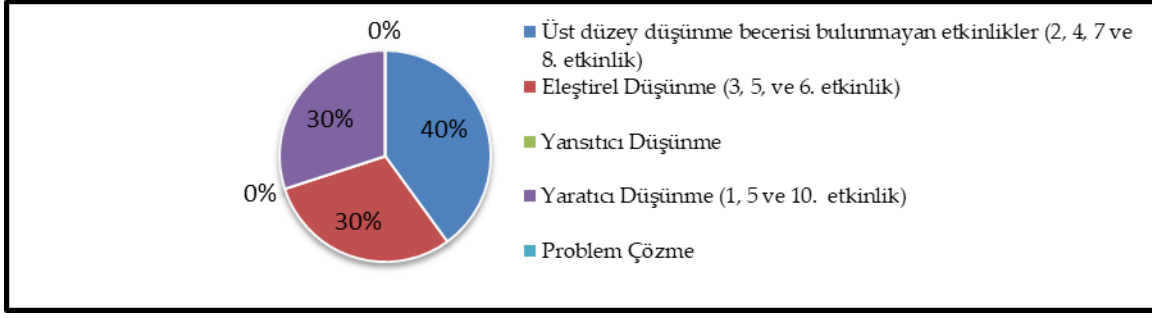
Grafik 13 incelendiğinde “Çocuk Bahçesindeki Bekçi” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünmeye ve problem çözmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 14. “Bilinçli Tüketici” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 14 incelendiğinde “Bilinçli Tüketici” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ve yaratıcı düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 15. “Özgürlük” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

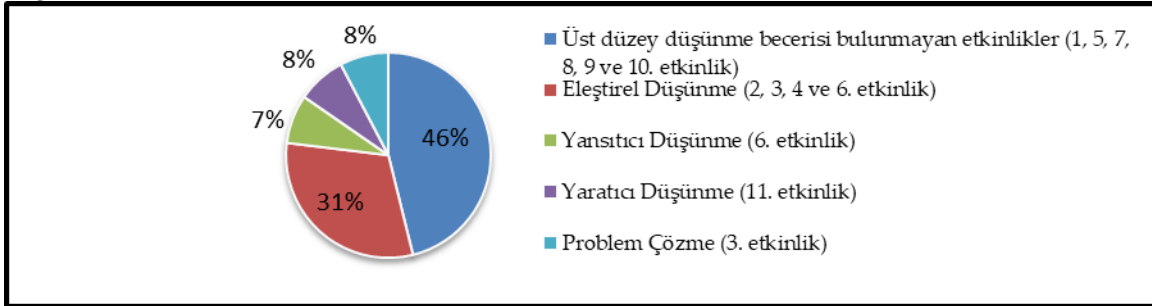

Grafik 15 incelendiğinde “Özgürlük” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ve yaratıcı düşünmeye üçer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

6. TEMA: SAĞLIK VE SPOR

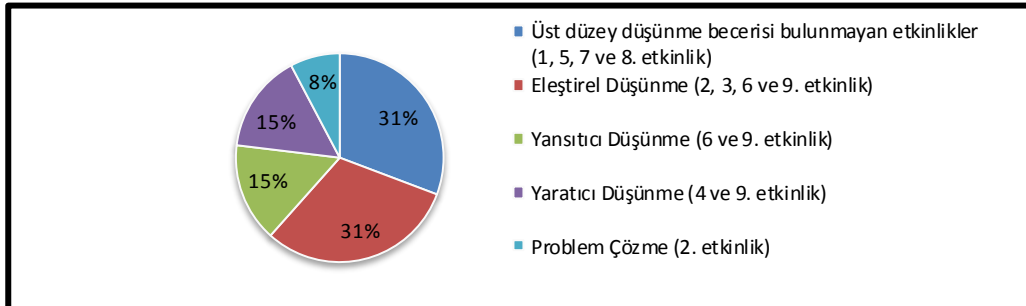
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Sağlık ve Spor” isimli altıncı temasında “Karagöz Kibarlık Öğreniyor”, “Çitlembik”, “Spor ve Bedenimiz” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 16. “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

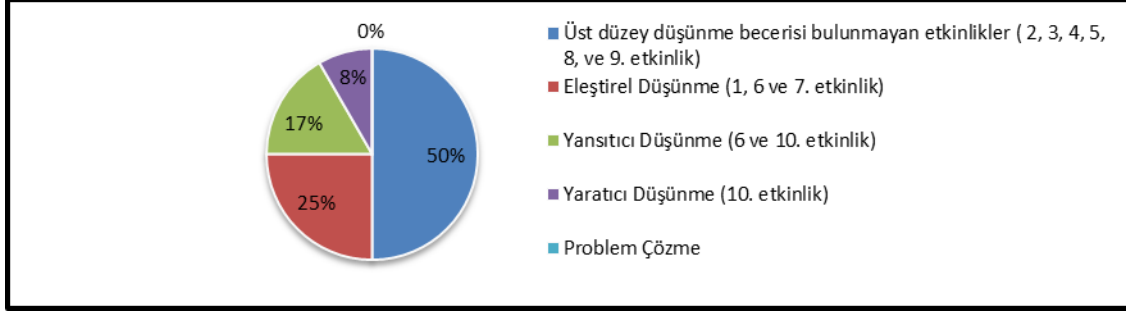

Grafik 16 incelendiğinde “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 17. “Çitlembik” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

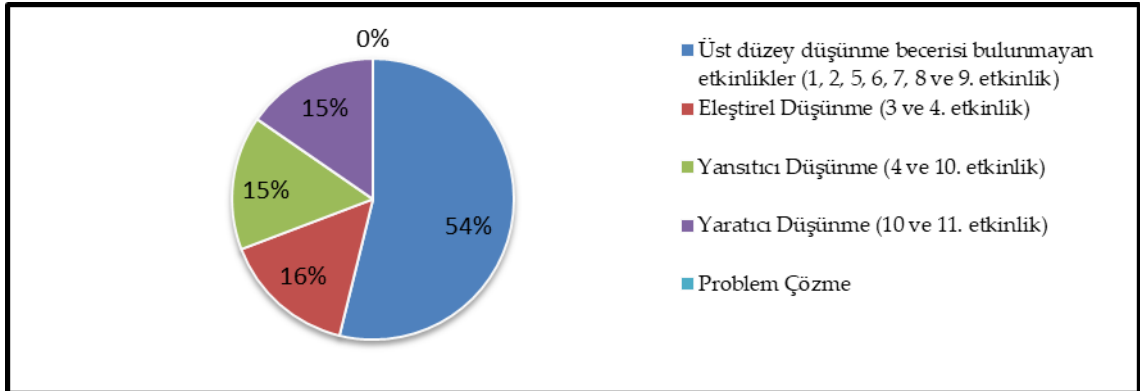
Grafik 17 incelendiğinde “Çitlembik” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye 2, problem çözmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 18. “Spor ve Bedenimiz” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 18 incelendiğinde “Spor ve Bedenimiz” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, yaratıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

7. TEMA: ERDEMLER

5. sınıf Türkçe ders kitabının “Erdemler” isimli yedinci temasında “Yaşlı Güreşçi”, “Büyüklerle Saygı”, “Yaşama Sevinci” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 19. “Yaşlı Güreşçi” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

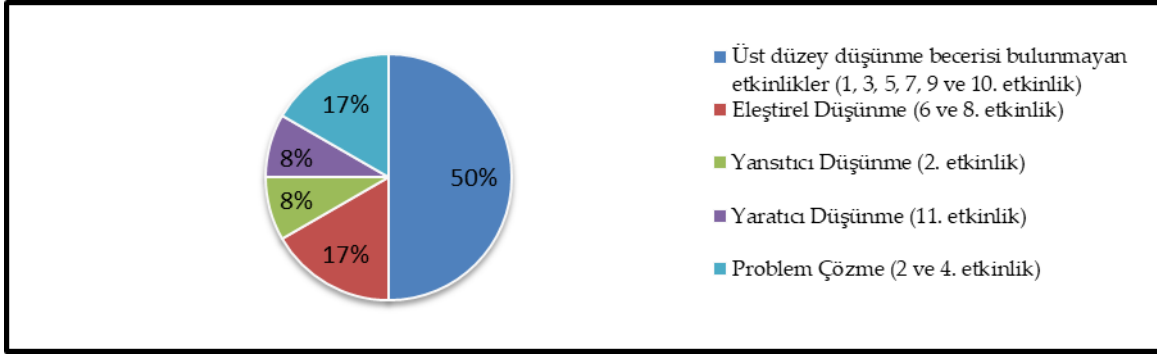
Grafik 19 incelendiğinde “Yaşlı Güreşçi” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye ikişer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 7 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 20. “Büyüklerle Saygı” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 20 incelendiğinde “Büyüklerle Saygı” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye ikişer etkinlikte yer

verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 21. “Yaşama Sevinci” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

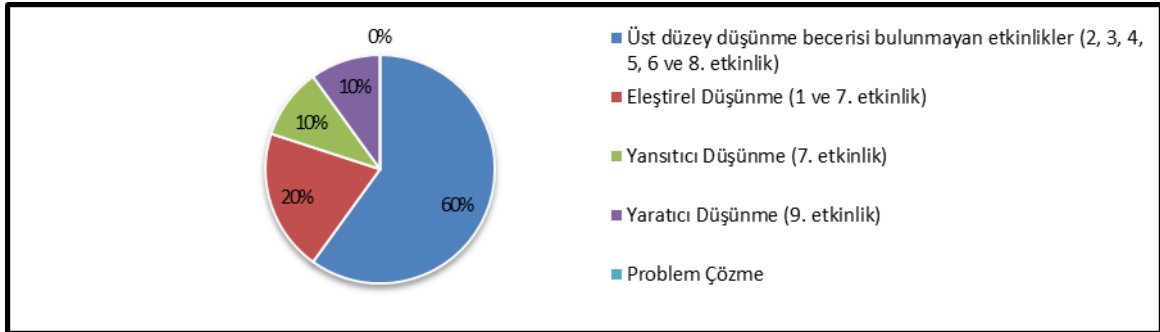

Grafik 21 incelendiğinde “Yaşama Sevinci” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünme ve problem çözmeye 2, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye ise birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

8. TEMA: BİLİM VE TEKNOLOJİ

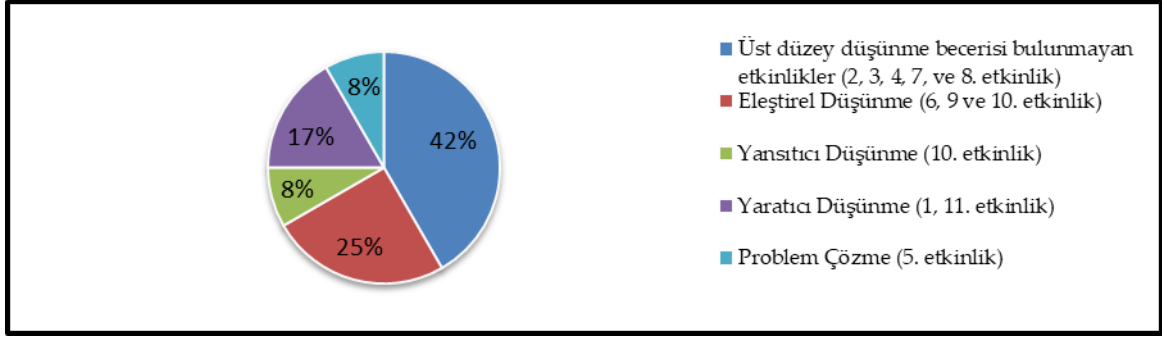
5. sınıf Türkçe ders kitabının “Bilim ve Teknoloji” isimli sekizinci temasında “Barkod”, “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor”, “Akıllı Ulaşım Sistemleri” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 22. “Barkod” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

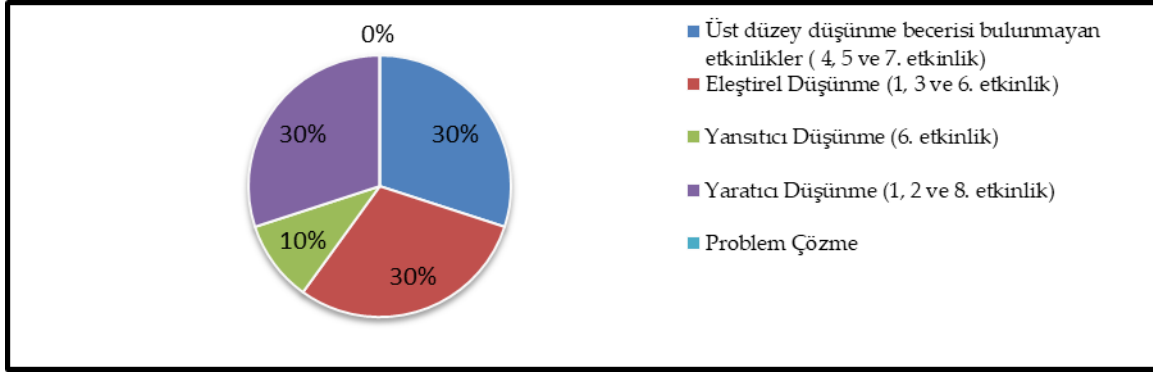
Grafik 22 incelendiğinde “Barkod” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 2, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 23. “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 23 incelendiğinde “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünme ve problem çözmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 24. “Akıllı Ulaşım Sistemleri” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

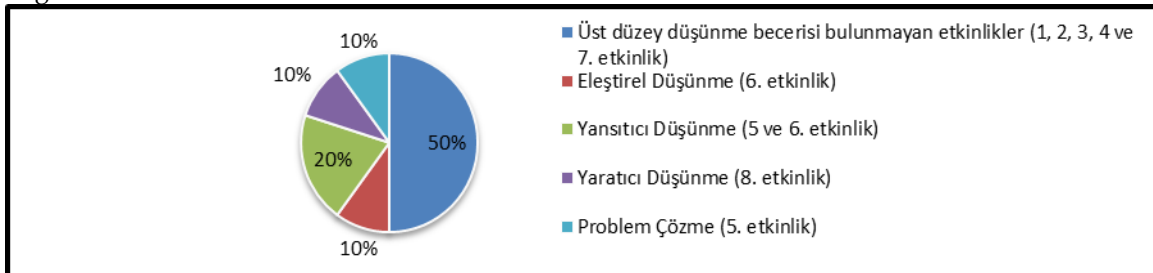
Grafik 24 incelendiğinde “Akıllı Ulaşım Sistemleri” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ve yaratıcı düşünmeye üçer, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

2. Alt Amaca Yönelik Bulgular (6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Göre Dağılımı)

1.Tema: Erdemler

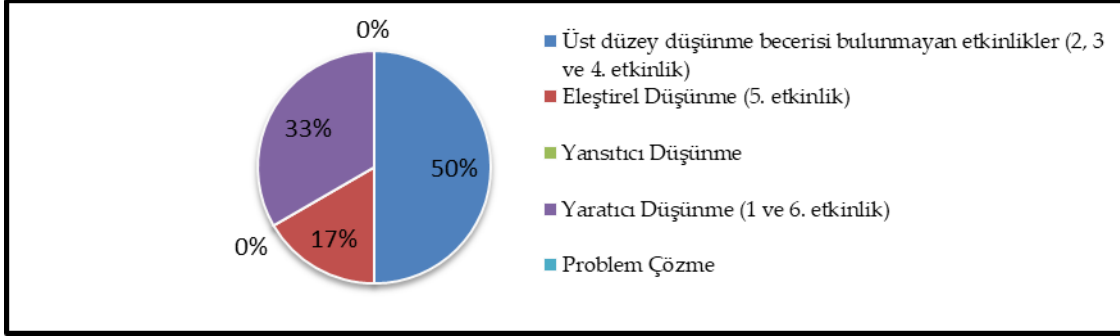
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Erdemler” isimli birinci temasında “Vermek Çoğalmaktır”, “Canım Aliye, Ruhum Filiz”, “Kuğular” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

Grafik 25. “Vermek Çoğalmaktır” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

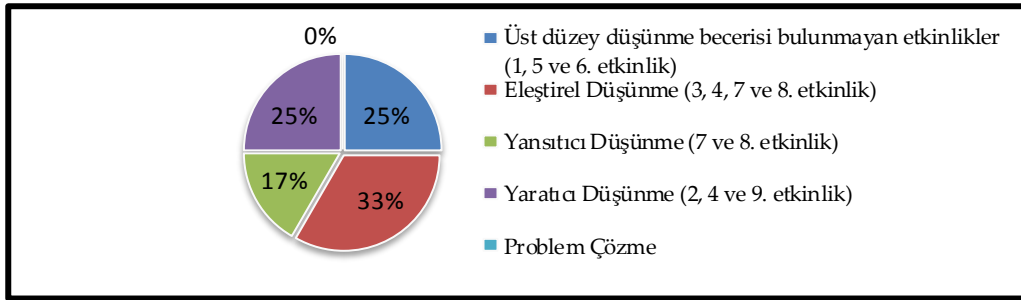
Grafik 25 incelendiğinde “Vermek Çoğalmaktır” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yansıtıcı düşünmeye 2; eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme üst düzey düşünme becerilerine ise birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 26. “Canım Aliye, Ruhum Filiz” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 26 incelendiğinde “Canım Aliye, Ruhum Filiz” metninde 6 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 2, eleştirel düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yansıtıcı düşünme ve problem çözme üst düzey düşünme becerilerine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 27. “Kuğular” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

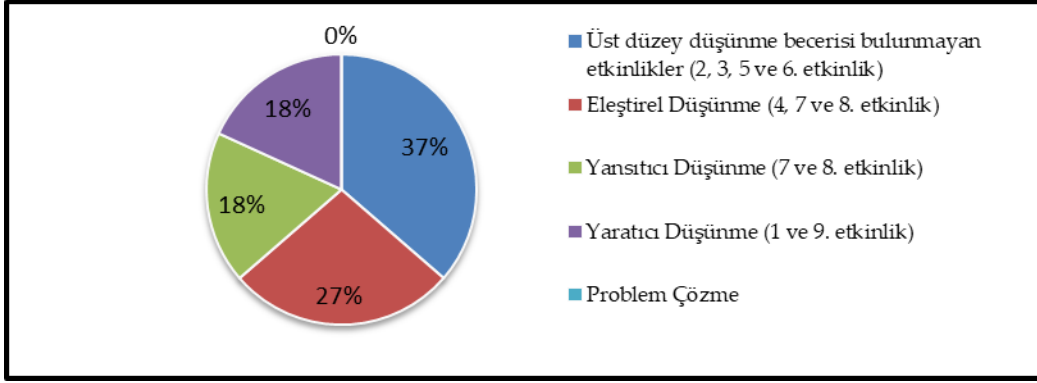

Grafik 27 incelendiğinde “Kuğular” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yaratıcı düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye ise 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme üst düzey düşünme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

2. TEMA: BİREY VE TOPLUM

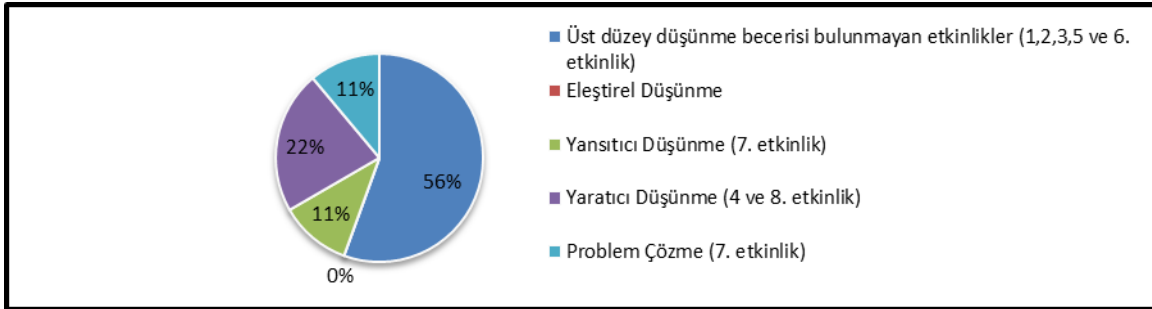
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Birey ve Toplum” isimli ikinci temasında “Finlandiya’dan”, “Ak Sakallı Bilge Dede”, “Aslanla Fare” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 28. “Finlandiya’dan” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

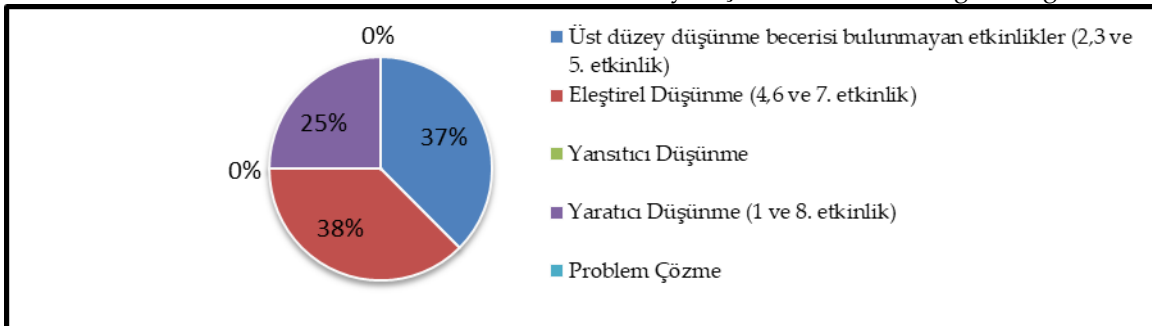
Grafik 28 incelendiğinde “Finlandiya’dan” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeye ise 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme üst düzey düşünme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 29. “Ak Sakallı Bilge Dede” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 29 incelendiğinde “Ak Sakallı Bilge Dede” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünme ve problem çözmeye ise birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Eleştirel düşünme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 30. “Aslanla Fare” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

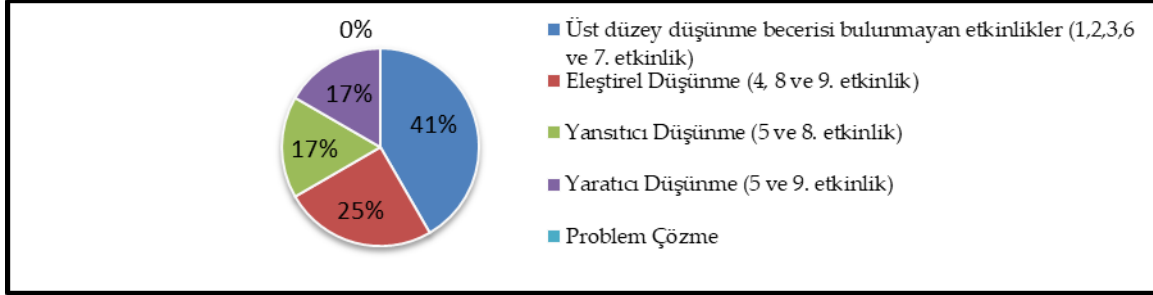

Grafik 30 incelendiğinde “Aslanla Fare” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünmeye ise 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yansıtıcı düşünme ve problem çözme üst düzey düşünme becerilerine etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 3 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

3. TEMA: MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK

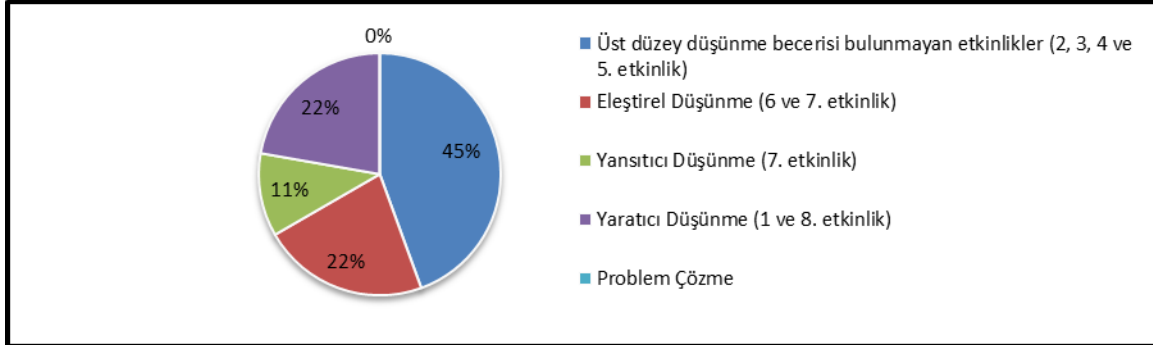
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Milli Mücadele ve Atatürk” isimli üçüncü temasında “Gazi’yi Görmeye Gelen Ana”, “Ben Mustafa Kemal’im”, “1 KİŞİ=?” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 31. “Gazi’yi Görmeye Gelen Ana” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

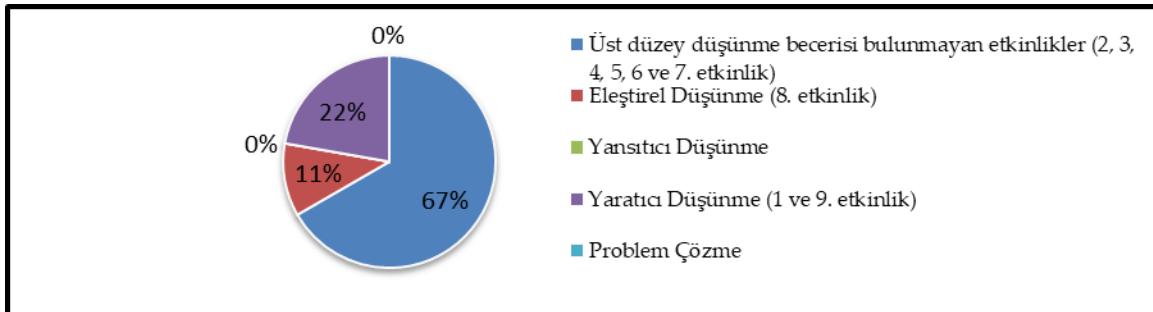
Grafik 31 incelendiğinde “Gazi’yi Görmeye Gelen Ana” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye 2 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 32. “Ben Mustafa Kemal’im” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 32 incelendiğinde “Ben Mustafa Kemal’im” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ile yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 33. “1 KİŞİ=?” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

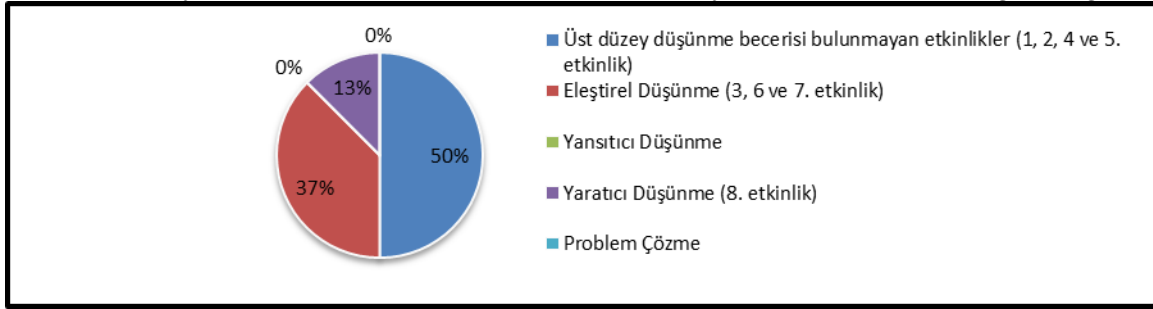

Grafik 33 incelendiğinde “1 KİŞİ=?” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 2, eleştirel düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

4. TEMA: MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ

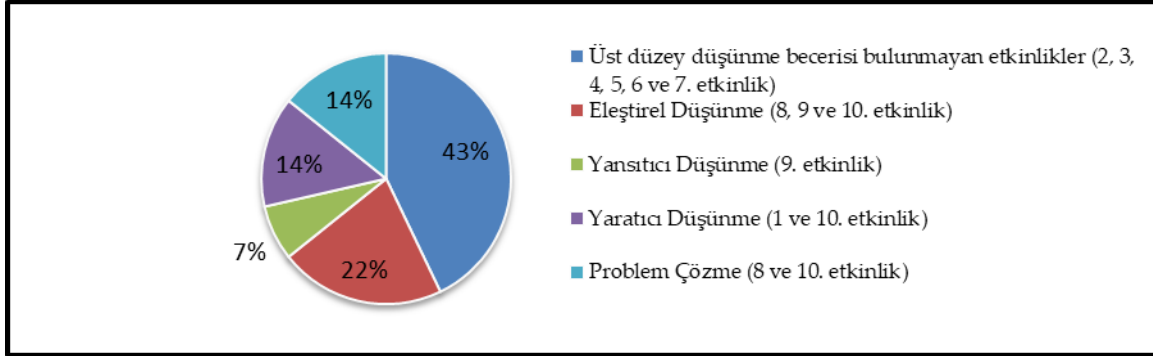
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Milli Kültürümüz” isimli dördüncü temasında “Bayram Günleri”, “İlaç”, “Uygurluklar Diyarı Harran” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 34. “Bayram Günleri” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

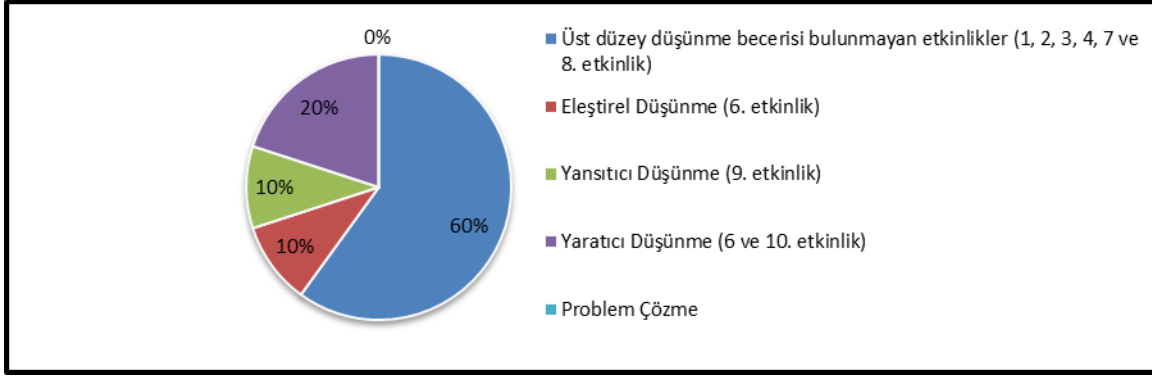
Grafik 34 incelendiğinde “Bayram Günleri” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yansıtıcı düşünme ve problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 35. “İlaç” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 35 incelendiğinde “İlaç” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünme ve problem çözmeye 2, yansıtıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 36. “Uygurluklar Diyarı Harran” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

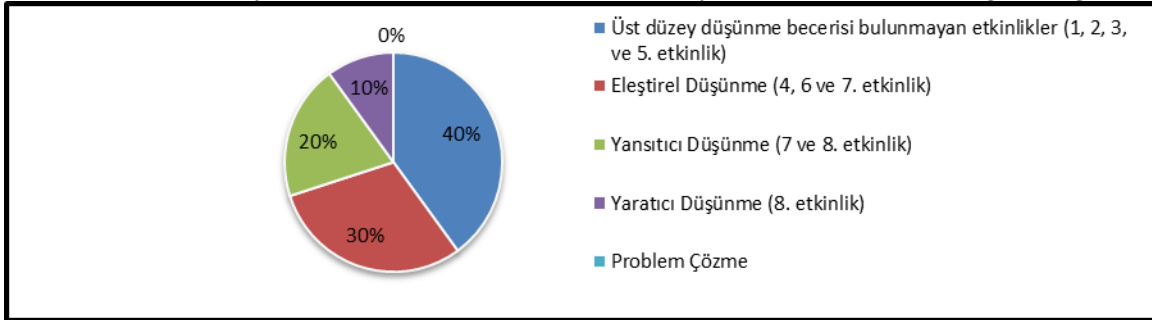

Grafik 36 incelendiğinde “Uygurluklar Diyanı Harran” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 2, eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

5. TEMA: DOĞA VE EVREN

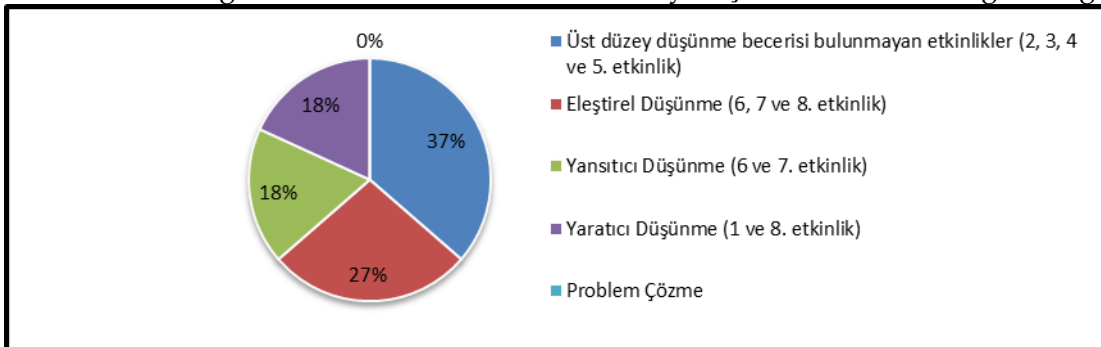
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Doğa ve Evren” isimli beşinci temasında “Kiraz Yaylaları”, “Rüzgâr”, “Son Kuşlar” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

Grafik 37. “Kiraz Yaylaları” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

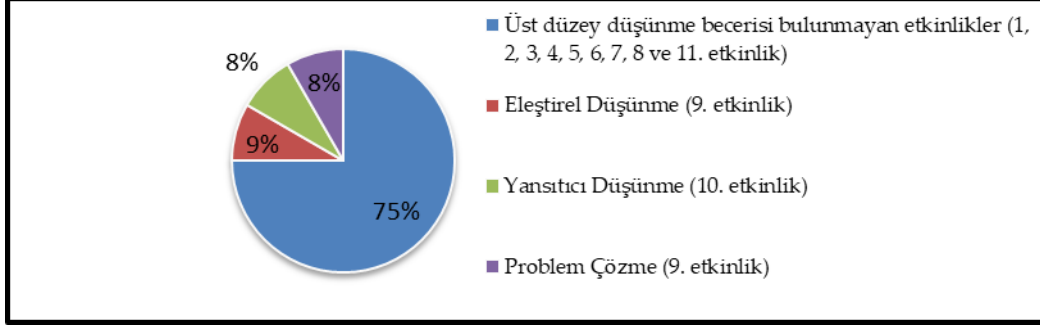
Grafik 37 incelendiğinde “Kiraz Yaylaları” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, yaratıcı düşünmeye ise 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme üst düzey düşünme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 38. “Rüzgâr” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 38 incelendiğinde “Rüzgâr” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye ikişer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme üst düzey düşünme becerilerine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 39. “Son Kuşlar” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

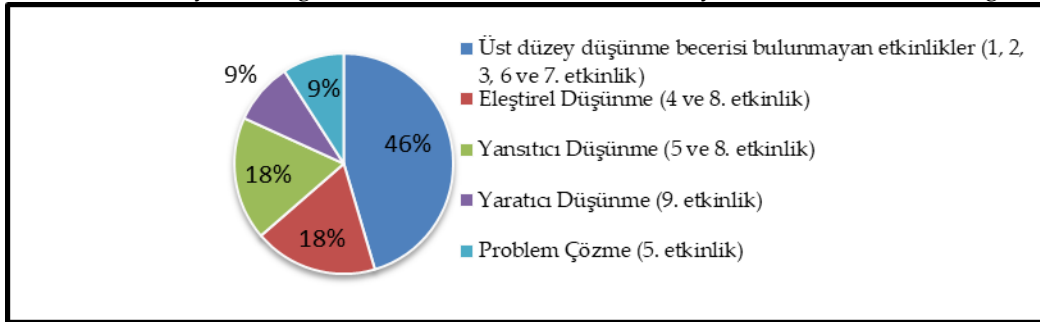

Grafik 39 incelendiğinde “Son Kuşlar” metninde 11 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünme, yansıtıcı düşünme ve problem çözmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Yaratıcı düşünme üst düzey düşünme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 9 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

6. TEMA: SANAT

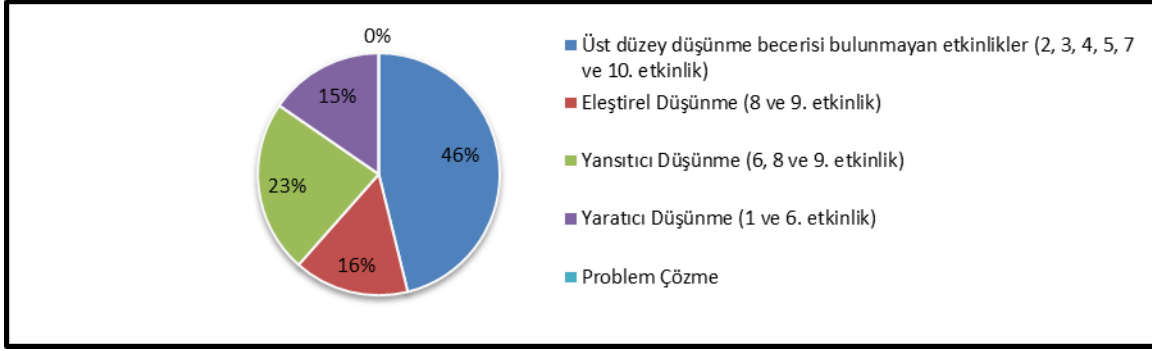
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Sanat” isimli altıncı temasında “İhtiyar Çilingir”, “Büyük Ustayı Ziyaret”, “Yaşadıklarım ve Düşlediklerim” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 40. “İhtiyar Çilingir” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

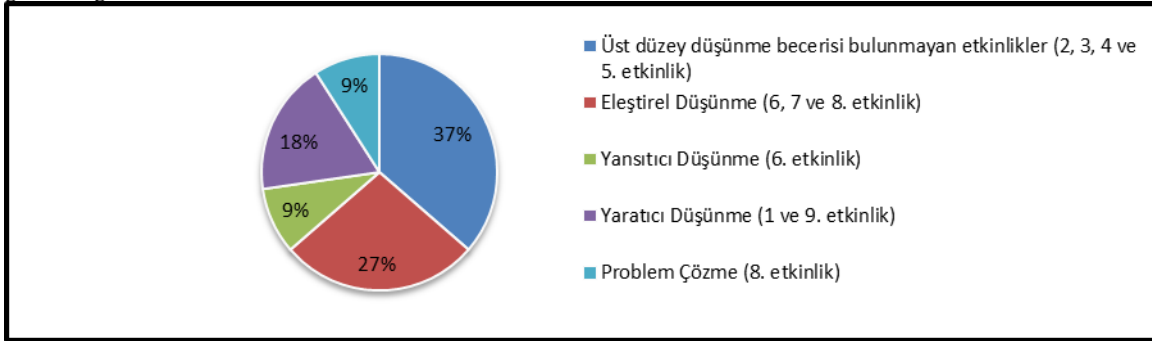
Grafik 40 incelendiğinde “İhtiyar Çilingir” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ve yansıtıcı düşünme 2, yaratıcı düşünme ve problem çözmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 41. “Büyük Ustayı Ziyaret” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 41 incelendiğinde “Büyük Ustayı Ziyaret” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yansıtıcı düşünmeye 3, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme ikişer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 42. “Yaşadıklarım ve Düşlediklerim” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

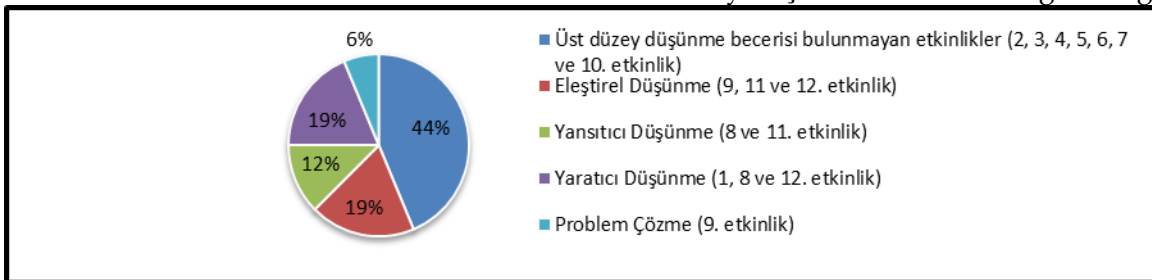

Grafik 42 incelendiğinde “Yaşadıklarım ve Düşlediklerim” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yaratıcı düşünmeye 2, yansıtıcı düşünme ve problem çözmeye ise birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

7. TEMA: BİLİM VE TEKNOLOJİ

6. sınıf Türkçe ders kitabının “Bilim ve Teknoloji” isimli yedinci temasında “Sufi ile Pufi”, “Yosun Pilleri”, “Aziz Sancar” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

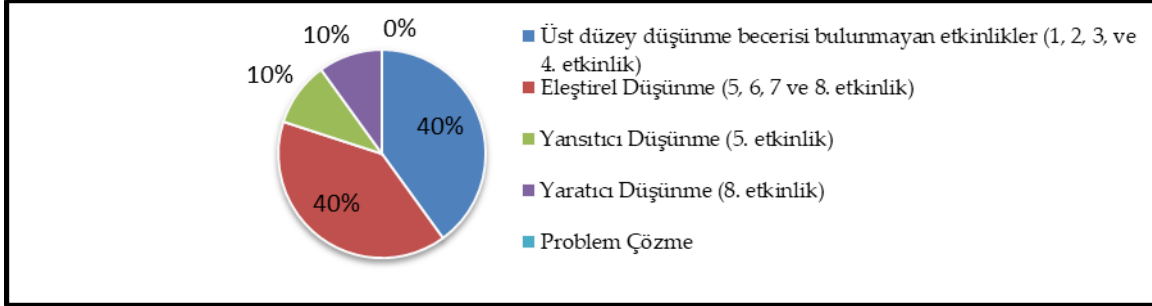
Grafik 43. “Sufi ile Pufi” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 43 incelendiğinde “Sufi ile Pufi” metninde 12 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel ve yaratıcı düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, problem çözmeye ise

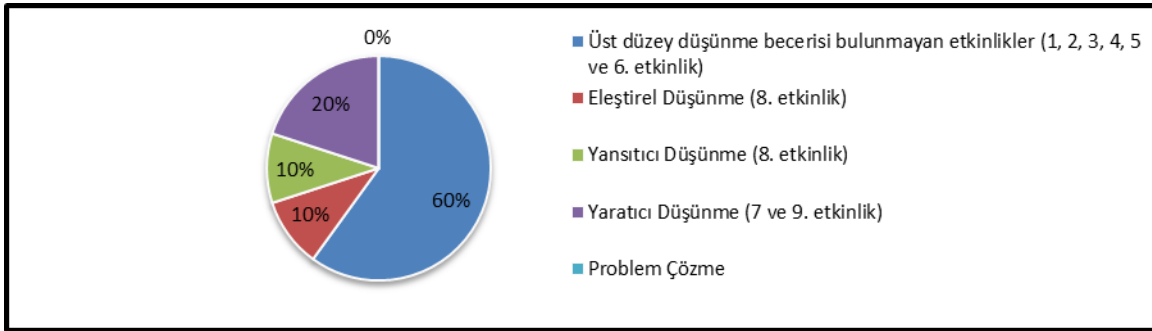
1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 7 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 44. “Yosun Pilleri” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 44 incelendiğinde “Yosun Pilleri” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 4, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 45. “Aziz Sançar” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

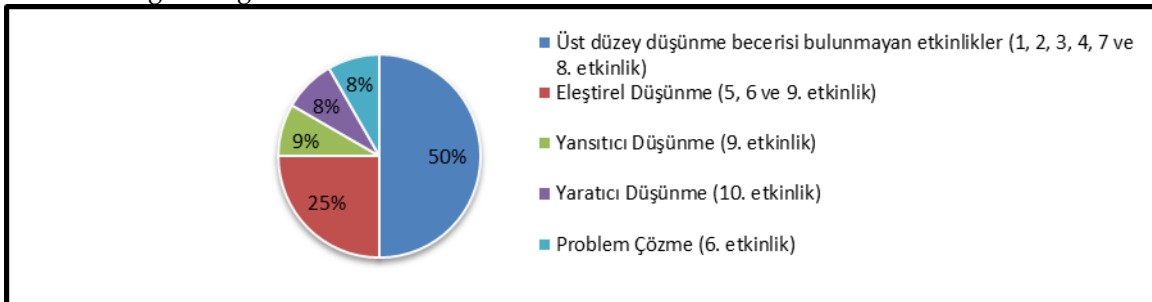

Grafik 45 incelendiğinde “Aziz Sançar” metninde 9 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünmeye 2, eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

8. TEMA: SAĞLIK VE SPOR

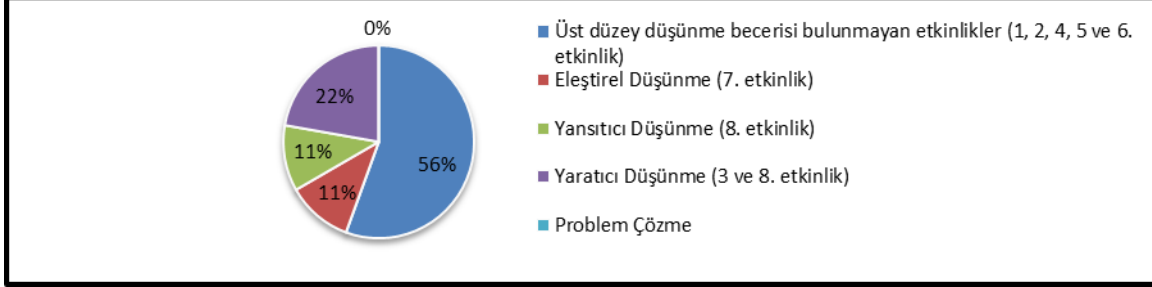
6. sınıf Türkçe ders kitabının “Sağlık ve Spor” isimli sekizinci temasında “Basketbol Oynamak Boy Uzatır mı?”, “Sağlıklı Olma Sanatı”, “Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim ki?” isimli üç okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerde yer alan etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımları aşağıdaki grafiklerde gösterilmiştir.

Grafik 46. “Basketbol Oynamak Boy Uzatır mı?” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

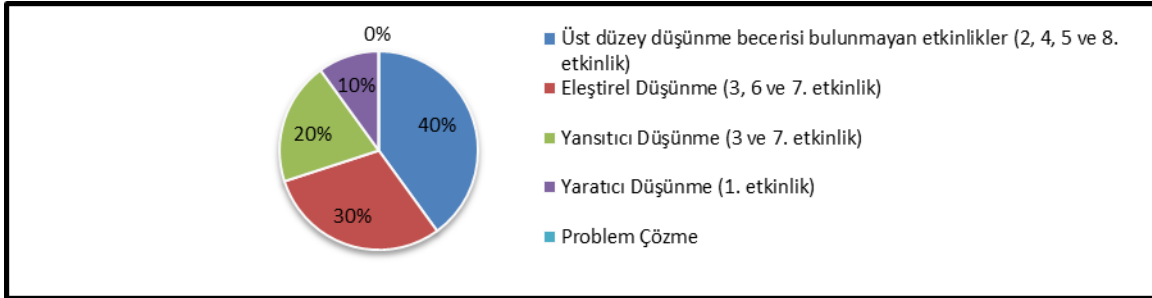
Grafik 46 incelendiğinde “Basketbol Oynamak Boy Uzatır mı?” metninde 10 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözmeye ise birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Metne yönelik 6 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 47. “Sağlıklı Olma Sanatı” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 47 incelendiğinde “Sağlıklı Olma Sanatı” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde yaratıcı düşünme 2, eleştirel ve yansıtıcı düşünmeye birer etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 5 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Grafik 48. “Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim ki?” metni etkinliklerinin üst düzey düşünme becerilerine göre dağılımı

Grafik 48 incelendiğinde “Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim ki?” metninde 8 etkinliğin bulunduğu ve bu etkinliklerde eleştirel düşünmeye 3, yansıtıcı düşünmeye 2, yaratıcı düşünmeye 1 etkinlikte yer verildiği görülmektedir. Problem çözme becerisine ise etkinliklerde yer verilmemiştir. Metne yönelik 4 etkinlik herhangi bir üst düzey düşünme becerisi gerektirmemektedir.

Tablo 1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Üst Düzey Düşünme Becerilerine Göre Dağılım Durumları

Sınıf	Toplam Etkinlik Sayısı	Üst Düzey Becerisi Bulunmayan Etkinlik Sayısı	Eleştirel Düşünme Becerisine Uyan Etkinlik Sayısı	Yaratıcı Düşünme Becerisine Uyan Etkinlik Sayısı	Yansıtıcı Düşünme Becerisine Uyan Etkinlik Sayısı	Problem Çözme Becerisine Uyan Etkinlik Sayısı
5	243	129	70	48	33	8
6	212	118	54	41	31	9
Toplam	455	247	124	89	64	17

Tablo 1 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 243 etkinlik bulunduğu ve bu etkinliklerin yarısından fazlasının herhangi bir üst düzey düşünme becerisine hitap etmediği görülmektedir. Üst düzey düşünme becerileri arasında en fazla eleştirel düşünme

becerisine hitap eden etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. 6. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplam 212 etkinlik bulunduğu ve bu ders kitabındaki etkinliklerin de yine yarısından fazlasının herhangi bir üst düzey düşünme becerisine hitap etmediği görülmektedir. Bu ders kitabında da üst düzey düşünme becerilerinden yine en fazla eleştirel düşünme becerisine hitap eden etkinlik bulunduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerileri bağlamında ele alındığı bu çalışmada toplam 455 etkinlik incelenmiştir. Bu bağlamda bazı etkinlikler birden fazla üst düzey düşünme becerisine hitap ederken bazı etkinlikler ise hiçbir üst düzey düşünme becerisine hitap etmemektedir. Toplam etkinliklerin 247'sinin (%54,28) herhangi bir üst düzey düşünme becerisine hitap etmediği tespit edilmiştir. Üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinin temel alındığı eğitim sistemimizde Türkçe ders kitaplarındaki bu tespit kayda değerdir. Nitekim Tekercioğlu'na göre (2019: 20) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuğu bilişsel anlamda düşünmeye sevk etmesi gerekmektedir. Sarar-Kuzu (2013) çalışmasında Türkçe ders kitaplarındaki metin altı sorularının üst düzey zihinsel süreçlere düşük bir oranda uygun olduğunu ifade etmiştir. Yağmur (2009) ise Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin üst düzey zihinsel becerilerini geliştirmediğini belirtmiştir. Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç da eleştirel düşünme becerisine hitap eden etkinlik sayısıdır. Çalışma kapsamında değerlendirilen üst düzey düşünme becerileri arasında en fazla hitap edilen düşünme becerisi 124 etkinlik ile eleştirel düşünmedir. Sarıkaya (2021) tarafından yapılan çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin en fazla eleştirel düşünme becerisine uygun olduğu tespit edilmiştir. Yine Sarıkaya (2022) tarafından 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin bu bağlamda incelendiği çalışmada bu ders kitabındaki etkinliklerin en fazla eleştirel düşünme becerisine hitap ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer (2019) yıllardır yapılandırmacı yaklaşım ekseninde hazırlanan Türkçe ders kitaplarında eleştirel düşünme becerisinin yeterince kullanılmamasının düşündürücü olduğunu belirtmiştir. Çalışmada yaratıcı düşünme becerisine hitap eden etkinlik sayısı 89'dur. Yaratıcı düşünmenin sürekli ön planda olduğu bu çağda yaratıcı düşünmeye uyan etkinlik sayısının daha fazla olması gerekirdi. Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sayıca ve nitelikçe fazla olduğu ancak yaratıcı düşünme becerisine yeterince katkı sağlamadığı tespit edilmiştir (Temizkan, 2014; Çeçen ve Kurnaz, 2015; Bayrak Özmutlu ve Kanık Uysal, 2021). Yapılan başka bir çalışmada da (Dolunay ve Savaş, 2016) dinleme etkinlikleri içerisinde yaratma basamağına yönelik etkinliklerin sayısının çok düşük olduğunu belirlemiştir. Oysa yaratıcı düşünmeye dayalı sürdürülen derslerde öğrencilerin bu beceriye yönelik başarılarının geliştiği saptanmıştır (Rawlinson, 1995; Hızır, 2014; Yurdakal, 2018). Bu hususta öğretmenler, öğrencilerinin bu becerisinin farkında olursa yaratıcı düşünme becerisinin tüm çocuklarda geliştirilebileceği vurgulanmıştır (İşler ve Bilgin, 2002). Çalışmada yansıtıcı düşünme becerisine hitap eden etkinlik sayısı 64'tür. 455 etkinlik arasından sadece 64 etkinliğin bu beceriye uygun olması dikkat çekicidir. Oysa yapılan çalışmalar (Uygun, 2012; Fwu, Chen, Wei ve Wang, 2018) yansıtıcı düşünmeye dayalı etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu anlamda etkilediğini göstermektedir. Benzer konuda alan yazınında yapılan diğer çalışmalarda da Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin yansıtıcı düşünme becerisine az sayıda uygun olduğu belirlenmiştir (Sarıkaya, 2021; Sarıkaya, 2022). Sadece Türkçe ders kitaplarında değil Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların da bu bağlamda yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Söylemez, 2018; Ünver Kapanadze, 2019). Çalışmada etkinliklerin en az hitap ettiği üst düzey düşünme becerisi problem çözmedir (17

etkinlik). Sadece 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde değil 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde de problem çözme becerisine çok az etkinliğin uyduğu tespit edilmiştir (Sarıkaya, 2021; Sarıkaya, 2022). Ayrıca Bayrak Özmütlu ve Kanık Uysal'ın (2021) araştırmasında da problem çözme düşünme becerisinin oranının %1'in altında olduğu belirlenmiştir. Oysa 2006 ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında hem programların genel özellikleri hem de kazanımları arasında problem çözme becerisine sıklıkla vurgu yapılmaktadır. Bu vurgulamaların Türkçe ders kitaplarında tam olarak yerini alamadığı görülmektedir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların da yine problem çözme becerilerine uygunluk açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir (Söylemez, 2018; Ünver Kapanadze, 2019). Araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin alan yazınında yapılan çalışmalar ışığında da üst düzey düşünme becerisine yeterli sayıda hitap etmediği sonucunda ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerilerine uygunluk açısından daha nitelikli bir şekilde dağılması gerektiği ve bu etkinliklerin diğer üst düzey düşünme becerileri açısından da incelenip bütüncül bir değerlendirme yapılmasının daha doğru olacağı önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Bayrak Özmütlu, E. ve Kanık Uysal, P. (2021). Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin düşünme becerileri açısından incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 52, 518-543.
- Benzer, A. (2019). Türkçe ders kitaplarının PISA okuma yeterlik düzeyleri ile imtihanı. *Research in Reading and Writing Instruction*, 7(2), 96-109.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2),27
- Chance, P. (1986). Introduction: The thinking movement, thinking in the classroom: A survey of programs. Teachers College Press.
- Çeçen, M. A. ve Kurnaz, H. (2015). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
- Çekici, F. (2009). Problem çözme terapisine dayalı beceri geliştirme grubunun üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerileri, öfkeyle ilişkili davranış ve düşünceler ile sürekli kaygı düzeylerine etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dolunay, S. K. ve Savaş, Ö. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin üst düzey bilişsel beceriler açısından değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(1), 122-157.
- Dewey, J. (1933). How we think. A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process. D. C. Heath.
- Fwu, B. J., Chen, S. W., Wei, C. F. and Wang, H. H. (2018). I Believe; Therefore, I Work Harder: The Significance of Reflective Thinking on Effort-Making in Academic Failure in A Confucian- Heritage Cultural Context. *Thinking Skills and Creativity*, 30, 19-30.
- Güneş, F. (2012). Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (32), 127-146.

- Hızır, B. (2014). İlköğretimde yaratıcı okumanın yaratıcı düşünme becerisine etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- İşler, A. Ş. ve Bilgin, A. (2002). Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği adaylarının yaratıcılık hakkındaki düşünceleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 133-152.
- Kuzu, T. S. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metin altı sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisindeki hatırlama ve anlama bilişsel düzeyleri açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(1), 58-76.
- MEB (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Ankara: MEB.
- MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. (Çev. S. Turan. Ed.). Ankara:Nobel Yayıncılık.
- Rawlinson, J. G. (1995). Yaratıcı düşünme ve beyin fırtınası (creative thinking and brain storming). (Çev: Değirmen, O.). İstanbul: Rota Yayıncılık.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record*, 104 (4), 842-866).
- Sarıkaya, B. (2021). 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 71-89.
- Sarıkaya, B. (2022). Ders kitapları üst düzey düşünme becerilerini geliştiriyor mu?: 7. sınıf Türkçe ders kitabı örneği. 2. Başkent International Conference On Multidisciplinary Studies. Ankara.
- Söylemez, Y. (2018). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Research Institute*, (63), 345-384.
- Tekercioğlu, H. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki bilişsel ve üstbilişsel işlevler üzerine bir değerlendirme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72.
- Uygun, K. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yansıtıcı Düşünme Uygulamalarının Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünver, G. (2003). Yansıtıcı düşünme. Pegem Yayınevi.
- Ünveren Kapanadze, D. (2019). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(223), 83-112.
- Üstünlüoğlu, E. (2006). Üst düzey düşünme becerilerini geliştirmede bilişsel soruların rolü. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(331), 17-24.
- Yağmur, K. (2009). Türkçe ders kitapları dil gelişimini ne oranda desteklemektedir. *Cito Education: Theory and Practice*, 2, 53-64.
- Yenilmez, K., Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 18, 95-105.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yurdakal, İ. H. (2018). Yaratıcı okuma çalışmalarının ilkokul 4. sınıfta okuma ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

İncelenen Kaynaklar

Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (2019). Yazarlar: Şule ÇAPRAZ BARAN & Elif DİREN. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (2019). Yazarlar: Mehmet Ozan SARIBOYACI. Ankara: Ata Yayıncılık.